

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА
за результатами моніторингового дослідження
«Соціально-психологічна підтримка розвитку здобувачів освіти
Білоцерківської спеціальної загальноосвітньої школи № 19»

Тема дослідження: соціально-психологічна підтримка розвитку здобувачів освіти БСЗШ № 19

Об'єкт дослідження: учні.

Предмет дослідження: стан соціально-психологічної підтримки розвитку учнів.

Мета дослідження: практичне обґрунтування соціально-психологічних умов дітей.

Мета конкретизується в таких **завданнях дослідження:**

- 1) проаналізувати стан соціально-психологічної підтримки розвитку дітей удома;
- 2) визначити атмосферу й соціально-психологічний клімат в учнів школи;
- 3) дослідити наявність соціально-психологічної підтримки розвитку здобувачів освіти;
- 4) вивчити основні життєві пріоритети учнів.

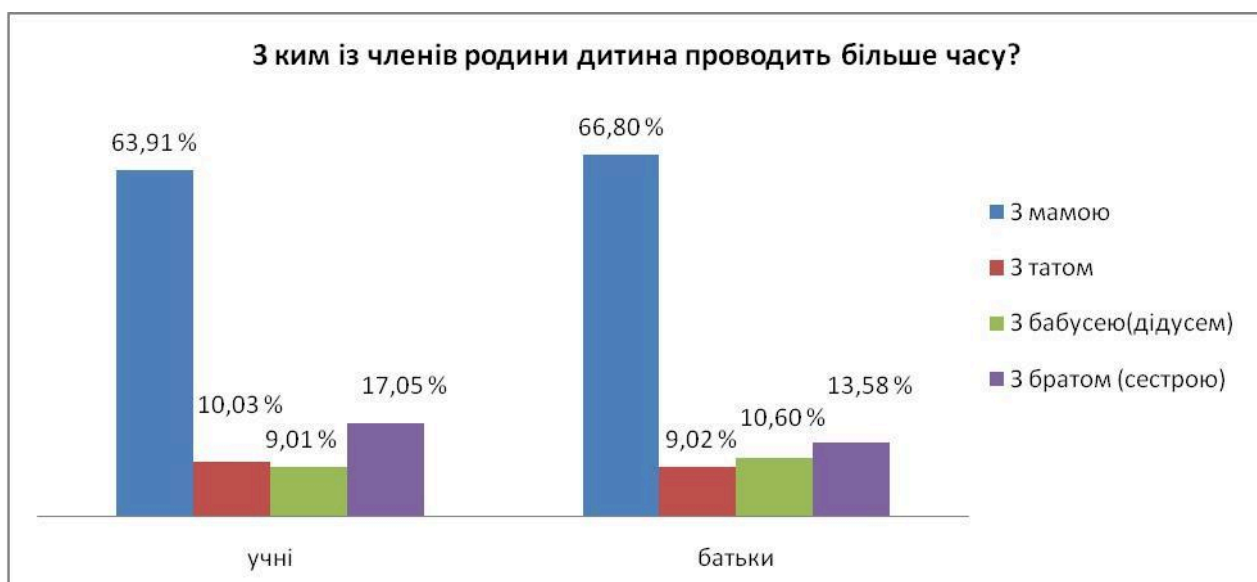
Як метод дослідження було вибрано анкетне опитування, що дало змогу дізнатися думку класних керівників, учнів та їхніх батьків як соціальних груп щодо мети й завдань дослідження і скласти загальне уявлення про ситуацію.

Аналіз результатів моніторингового дослідження

Одним із головних факторів, які впливають на процеси розвитку й соціалізації дитини, особливо в шкільний період, є сім'я. Від того, як склалися взаємини в родині, які життєві цінності є пріоритетними в ній, чи отримує дитина психологічну підтримку від членів сім'ї, залежать її самопочуття, розвиток, адаптація в навчальному середовищі й у подальшому житті.

Життєву істину, що дитина найбільше спілкується й проводить часу з мамою, підтверджують відповіді і батьків, і учнів (66,80 і 63,91 % відповідно) (гістограма 1).

Гістограма 1

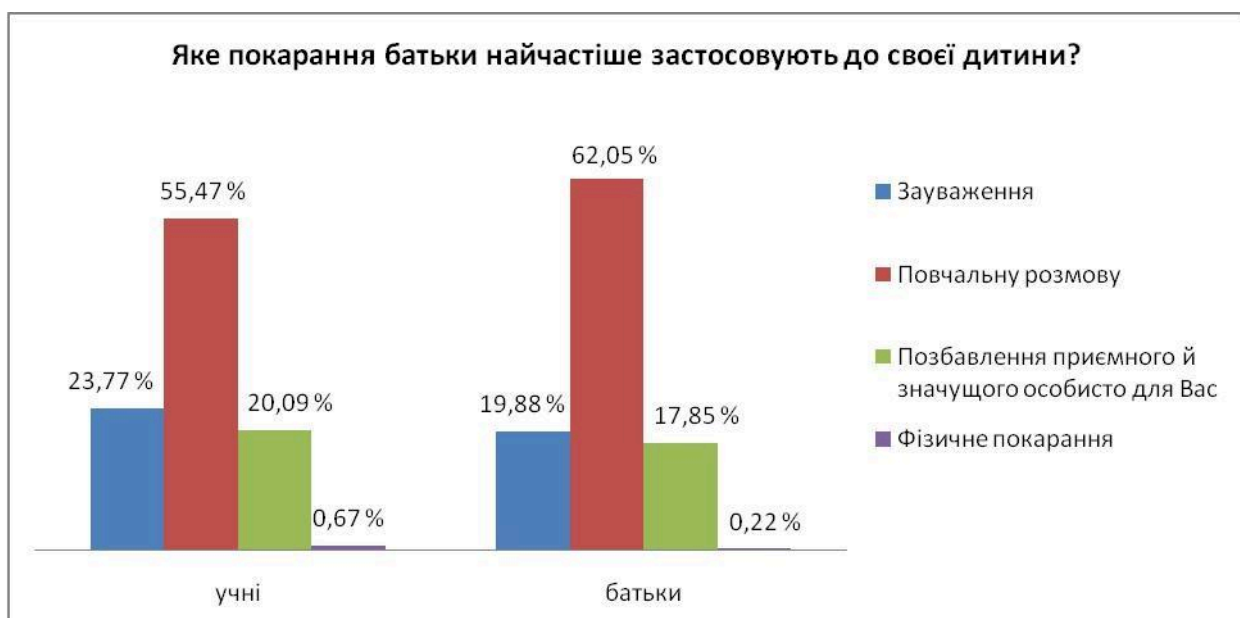
Згідно з відповідями батьків учнів серед методів стимулювання діяльності, поведінки своїх дітей вони віддають перевагу заохоченню проханням (35,88 %). Натомість учні поставили на перше місце – зацікавлення (не матеріальне) (34,00 %), а на друге – прохання, як метод заохочення (31,03 %) (гістограма 2).

Гістограма 2

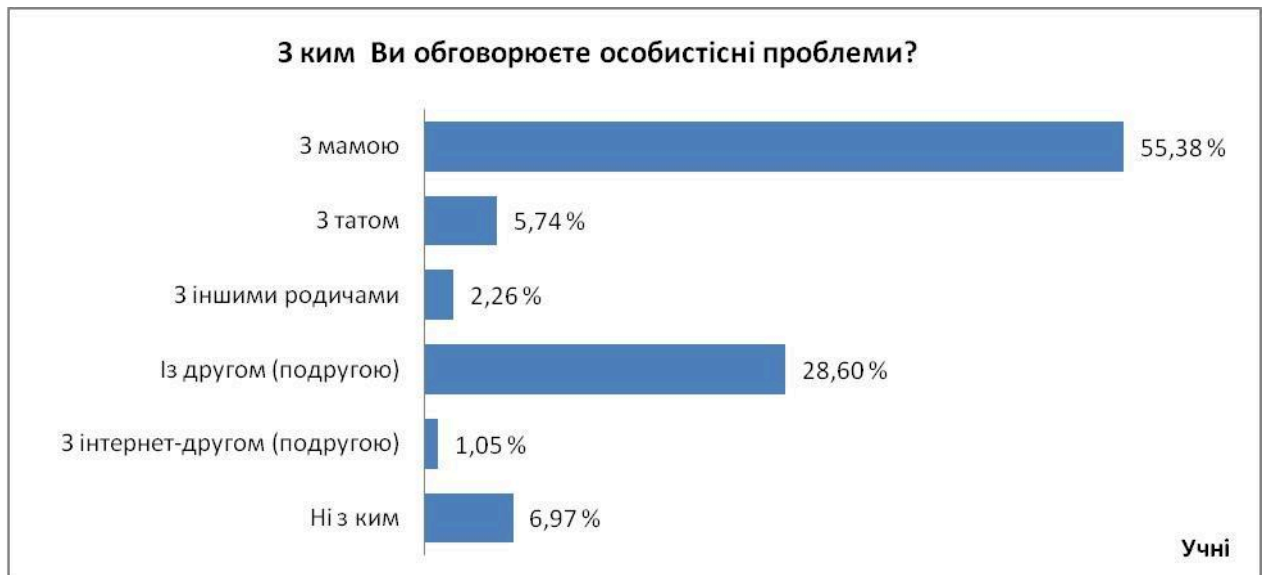
Опитування показало, що більшість батьків коригують поведінку своїх дітей з допомогою повчальної розмови (62,05 % батьків і 55,47 % учнів), і лише деякі з них вдаються до фізичного покарання (0,67 % учнів і 0,22 % батьків) (гістограма 3).

Гістограма 3

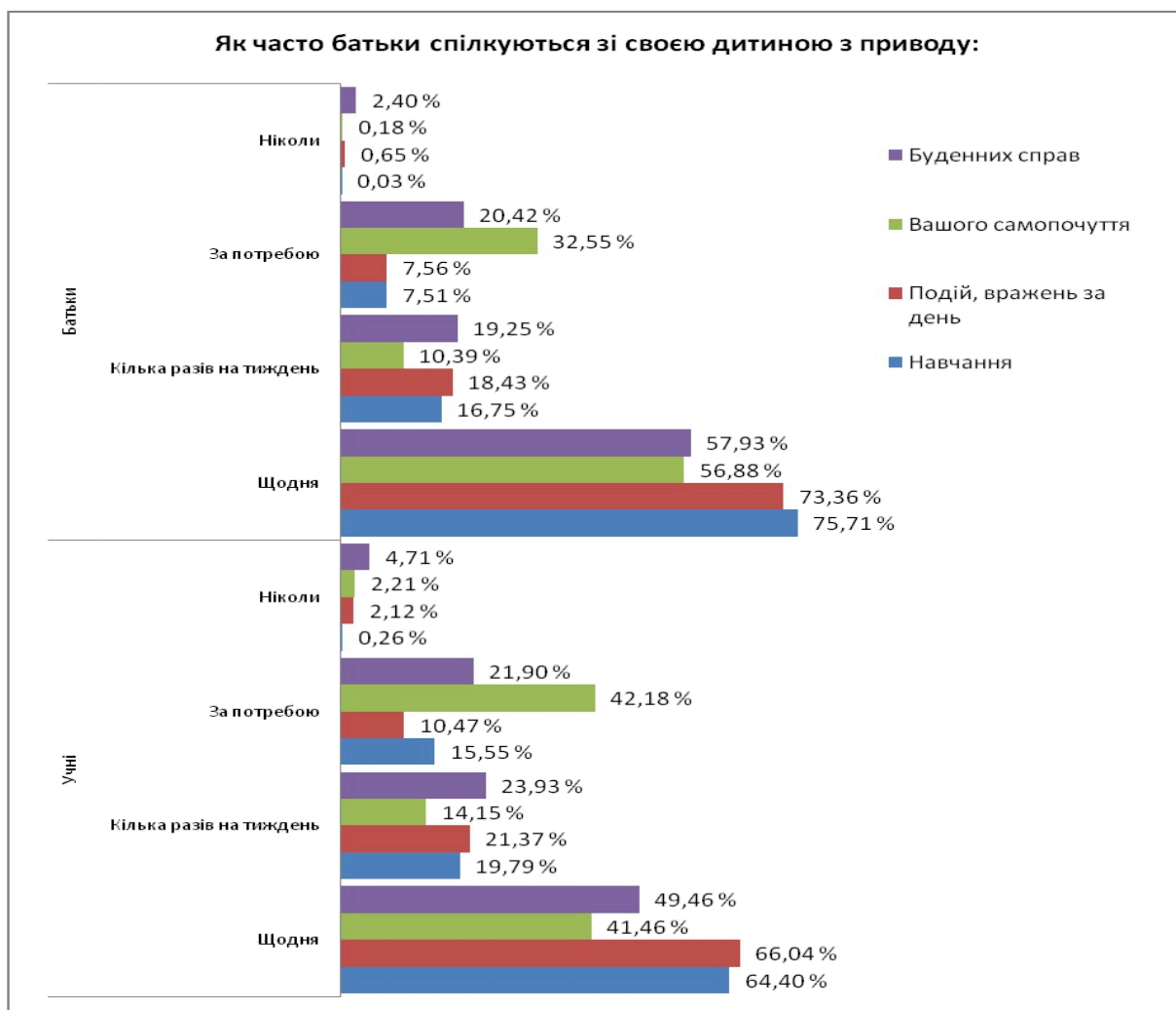

Найсприятливішими для розвитку дитини є взаємовідносини в родині, коли дитина може поділитися своїми особистісними проблемами, і її уважно вислухають, підтримають. За результатами дослідження більше ніж половина учнів (55,38 %) обговорюють особистісні проблеми з мамою (гістограма 4). Звертаються зі своїми проблемами до тата лише 5,74 %, а до інших родичів – 2,26 % учнів.

Гістограма 4

Одним із елементів соціально-психологічної підтримки розвитку дітей у родині є спілкування. У дослідженні було зроблено спробу визначити, як часто і з яких приводів, батьки учнів спілкуються зі своїми дітьми. Найбільше батьків щодня спілкуються зі своїми дітьми з приводу навчання (75,71 % батьків і 64,40 % учнів), подій, вражень за день (73,36 % батьків і 66,04 % учнів), буденних справ (57,93 % батьків і 49,46 % учнів), самопочуття (56,88 % батьків і 41,46 % учнів) (гістограма 5). Проте є батьки, які спілкуються зі своїми дітьми із зазначених приводів кілька разів на тиждень або лише за потреби.

Атмосфера у школі та соціально-психологічний клімат у класах, де навчаються діти, впливають не тільки на їхні успіхи в навчанні, а й на емоційний стан, самопочуття, розвиток та формування гармонійної особистості загалом і є однією зі складових соціально-психологічної підтримки розвитку дитини. Тому дуже важливо, щоб учням подобалось навчатись у школі і вони почувалися комфортно в класах.

Більше ніж половина (67,27 %) батьків вважають, що їхнім дітям подобається навчатись у школі, що підтвердили своїми відповідями й учні (66,84 %) (гістограма 6)

Гістограма 6

Дружні, доброзичливі стосунки в класі допомагають учням успішніше справлятися із завданнями освітнього процесу, а це, своєю чергою, сприяє гармонійному розвитку особистості.

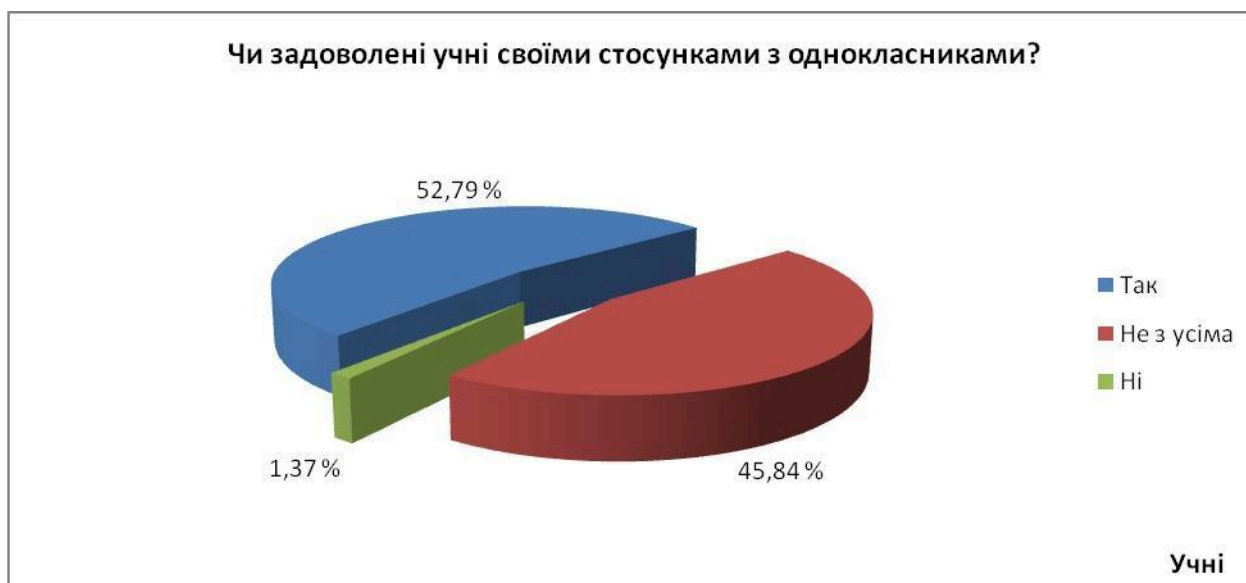
Гістограма 7

Гістограма 8

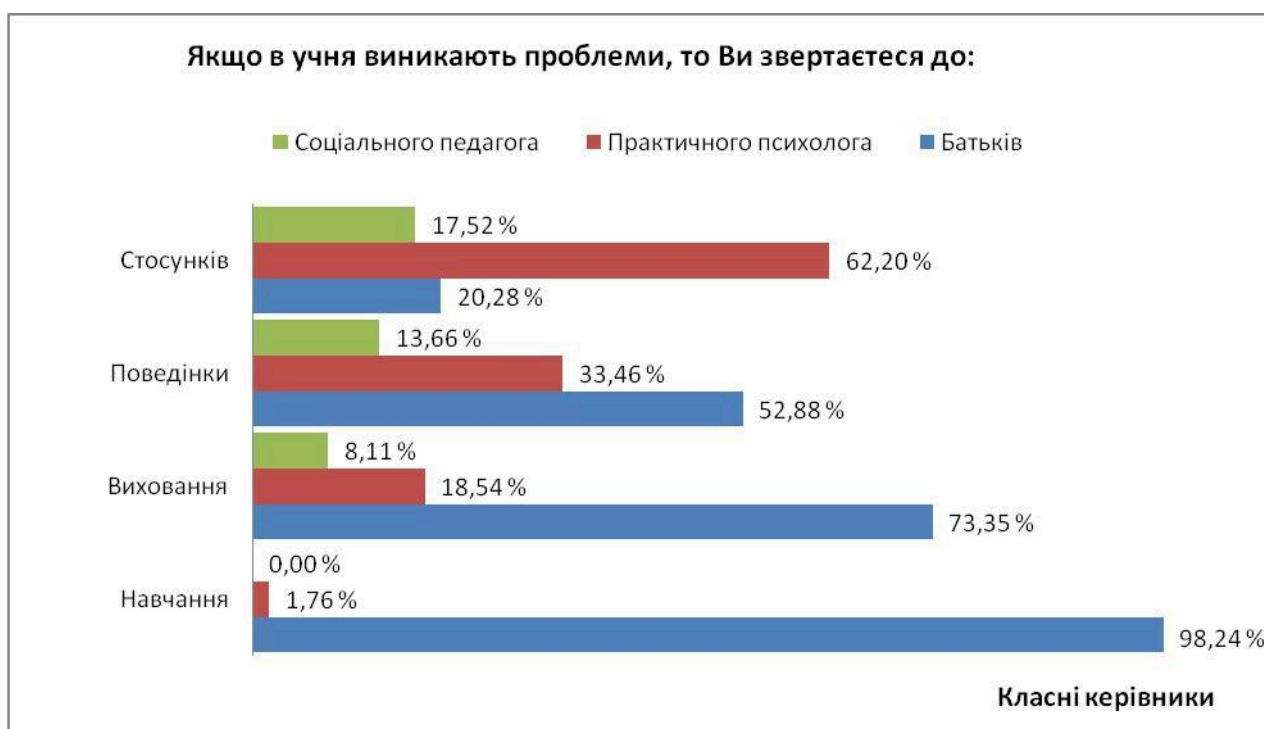
Діаграма 1

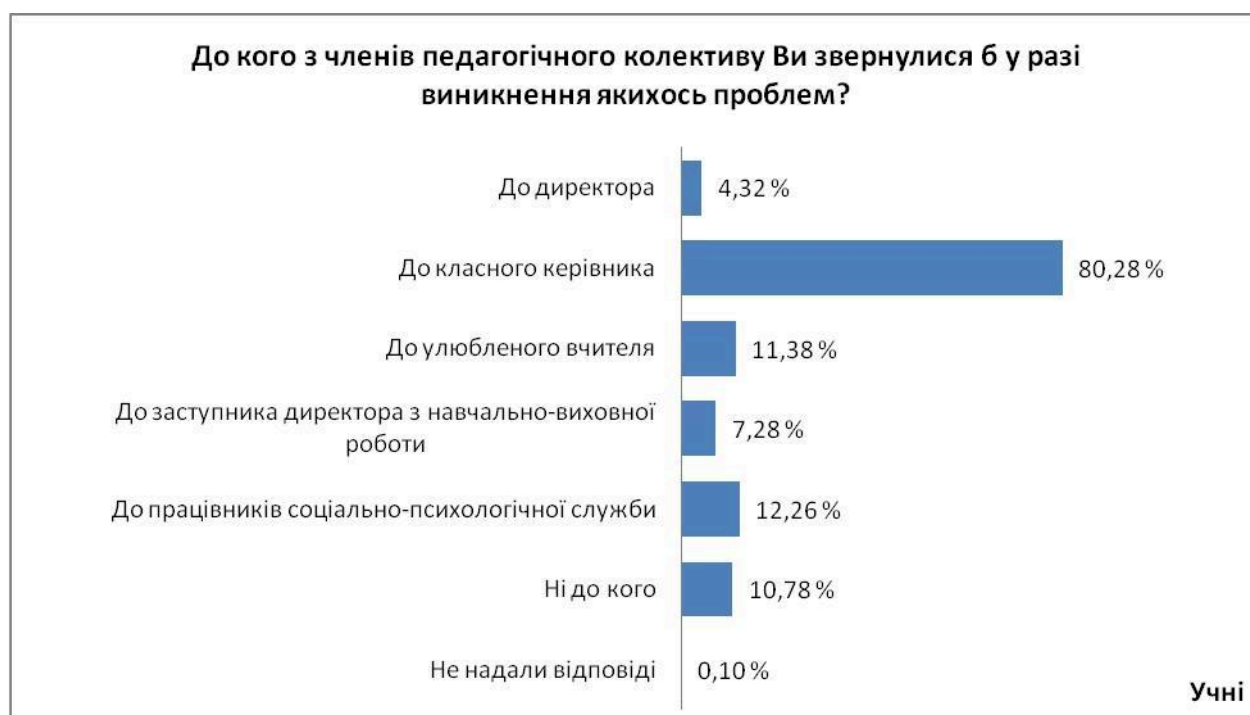
Майже половина (46,93 %) батьків учнів оцінюють психологічний клімат у шкільному середовищі, де навчається їхня дитина, як в основному сприятливий, а 43,02 % – як цілком сприятливий, і тільки 1,34 % – як несприятливий (гістограма 9).

До класного керівника учні звертаються з найрізноманітнішими проблемами – від дрібних до болісних особистісних (наприклад, конфлікти в сім'ї, розлучення батьків). Важливо, щоб класний керівник був емпатійною, чутливою людиною, зміг вислухати, відділити суттєве від ситуативного, а в разі необхідності – звернутися по допомогу до психолога. Переважна більшість (80,28 %) учнів відповіли, що в разі виникнення якихось проблем вони звернулися б саме до класного керівника (гістограма 10).

Своєю чергою, більшість класних керівників, якщо в учня виникають проблеми навчання, виховання або поведінки, звертаються до його батьків (98,24; 73,35 і 52,88 % відповідно), а з проблем стосунків – до практичного психолога (62,20%) (гістограма 11).

Переважає більшість батьків у разі виникнення будь-яких питань стосовно своєї дитини звертаються до класного керівника (гістограма 12). Отже, можна говорити про активну взаємодію між батьками учнів та класним керівником.

Гістограма 12

Для встановлення й підтримання оптимальної міжособистісної взаємодії, налагодження доброзичливих взаємин у класі, спілкування з учнями, їхніми батьками та іншими вчителями класний керівник має володіти певною системою знань і вмінь, бути психологічно грамотним.

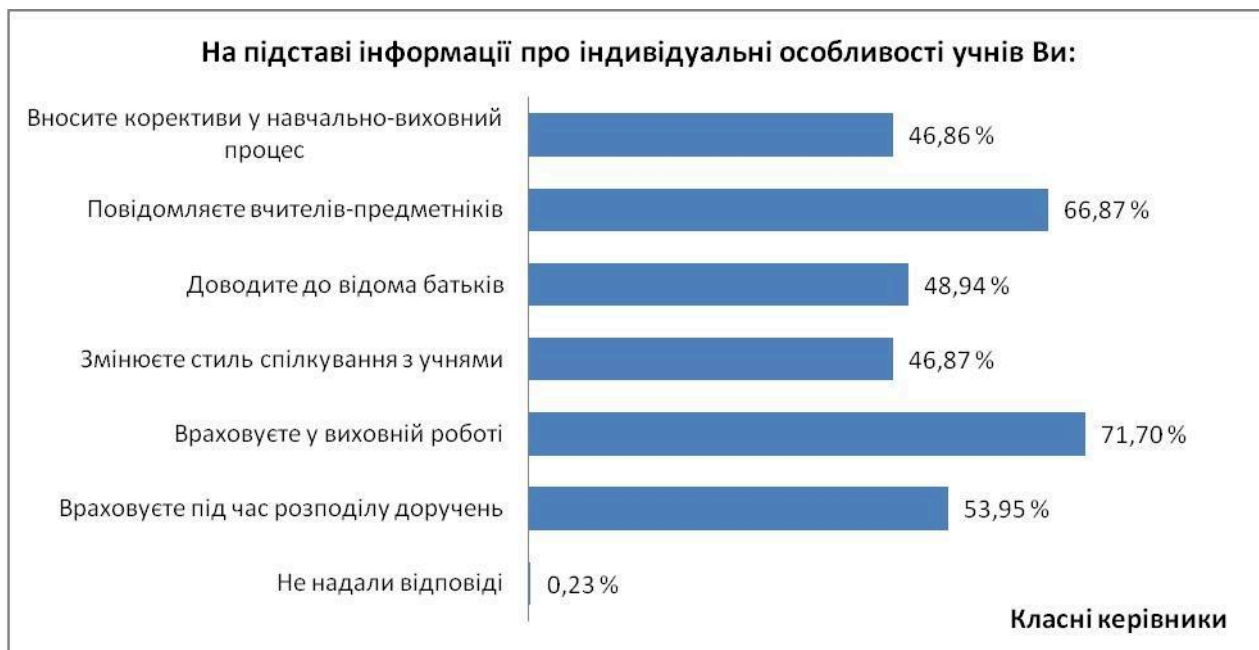
Опитування показало, що класні керівники різними способами та формами роботи сприяють створенню позитивного соціально-психологічного клімату в класі, яким керують: обговорюють з учнями проблемні ситуації, розв'язують їх (91,06 %); організовують спільні пізнавально-розважальні заходи (64,09 %); звертають увагу на те, як учні спілкуються один з одним (62,46 %); звертаються до учнів переважно по імені (57,16 %) (гістограма 13).

Дещо менше (37,62 %) класних керівників звертаються по допомогу до працівників соціально-психологічної служби, хоча практичні психологи й соціальні педагоги можуть надати їм діагностичні дані щодо проблемного учня, його розвитку, потенційних можливостей, життєвих цінностей, урахування яких у навчально-виховному процесі сприятиме поліпшенню показників навчання, розвитку учня взагалі, налагодженню стосунків з однолітками та оточуючими.

На підставі інформації про індивідуальні особливості учнів класні керівники враховують їх у виховній роботі (71,70 %), повідомляють учителів-предметників (66,87 %), враховують під час розподілу доручень (53,95 %) (гістограма 14).

Гістограма 14

Працівники соціально-психологічної служби виявляють прогалини в особистісному розвитку учнів і надають їм первинну допомогу для подолання труднощів навчання й виховання, взаємодії з учителями, батьками, однолітками.

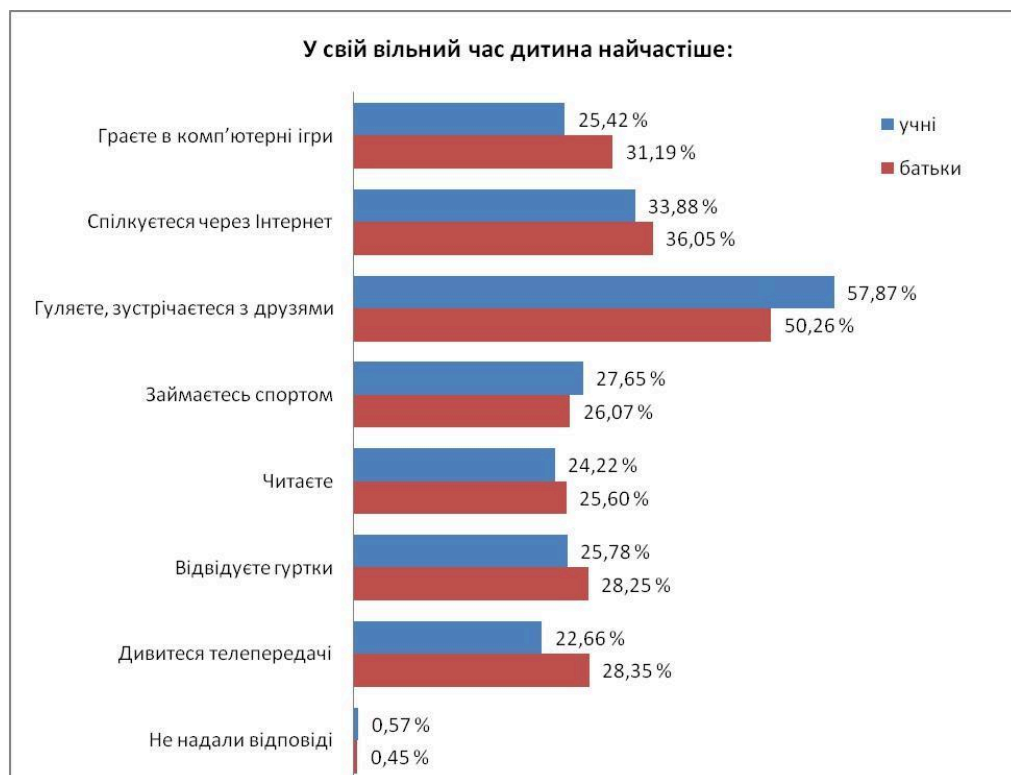
Гістограма 15

За результатами дослідження найпоширенішою формою роботи працівників соціально-психологічної служби серед учнів є тестування, опитування (86,83 % класних керівників, 84,42 % учнів, 82,47 % батьків) (гістограма 15). Класні керівники зазначили, що працівники соціально-психологічної служби проводять серед учнів також індивідуальні консультації (60,02 %), тематичні бесіди, семінари (41,35 %), тренінги, ігри (35,16 %).

Крім сім'ї та навчального закладу на формування і розвиток дитини істотно впливають (і не завжди позитивно) інші соціально-психологічні фактори. Опитування засвідчило, що у свій вільний час діти найчастіше гуляють, зустрічаються з друзями (57,87 % учнів і 50,26 % батьків), спілкування через Інтернет (33,88 % учнів і 36,05 % батьків) (гістограма 16)

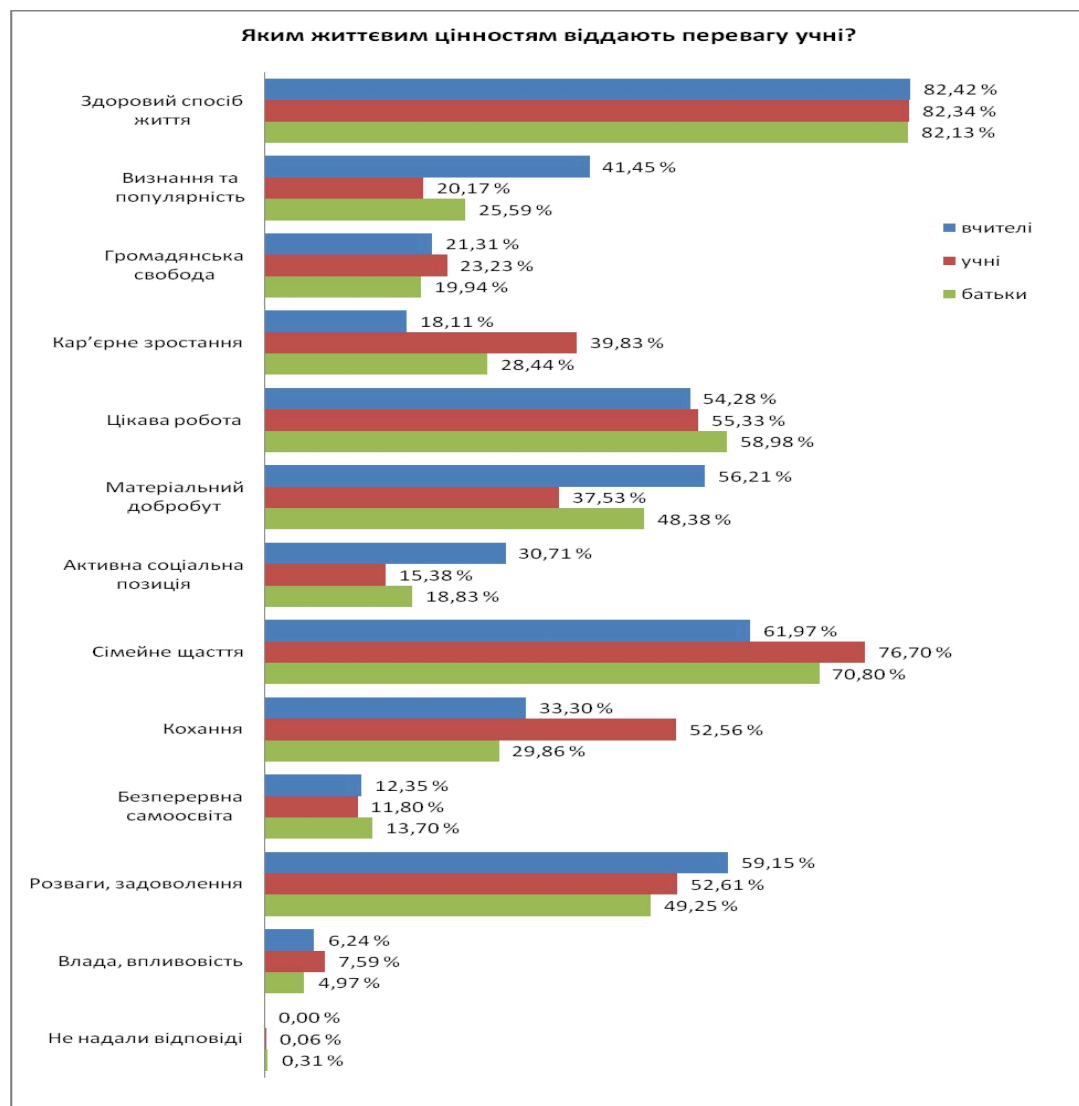
Гістограма 16

Результати дослідження дали змогу визначити ієрархію життєвих цінностей учнів 7–8-х класів. На перше місце переважна більшість респондентів поставили здоровий спосіб життя (82,42 % класних керівників, 82,34 % учнів і 82,13 % батьків), потім – сімейне щастя (61,97; 76,70 і 70,80 % відповідно), цікаву роботу (54,28; 55,33 і 58,98 % відповідно), розваги і задоволення (59,15; 52,61 і 49,25 % відповідно) (гістограма 17).

Щодо решти життєвих цінностей одностайності серед респондентів не було: кохання – 52,56 % учнів, 33,30 % класних керівників і 29,86 % батьків; кар’єрне зростання – 39,83 % учнів, 18,11 % класних керівників і 28,44 % батьків; матеріальний добробут – 37,53 % учнів, 56,21 % класних керівників і 48,38 % батьків.

Гістограма 17

Отже дослідження продемонструвало позитивні тенденції в ціннісних орієнтаціях учнів. Так, більшість із них вважають за головне в житті здоровий спосіб життя та сімейне щастя. У цілому життєві стратегії учнів соціально прийнятні.

Звісно, не можна казати про повну сформованість в учнів системи моральних цінностей, адже це залежать від безлічі факторів, у тому числі й від ефективності взаємодії в цій сфері родини та школи. Виходячи з уявлень про життєві ціннісні й вікові особливості учнів, необхідно шукати найефективніші форми морально-культурного виховання й орієнтуватися не так на традиційні дидактичні способи, як на творчу групову взаємодію педагогів, учнів та їхніх батьків.

Висновки й рекомендації за результатами моніторингового дослідження

Сучасний освітній процес пов'язаний зі значним психофізіологічним навантаженням на учнів, спричиненим необхідністю оволодіння ними великими обсягами нових знань і практичними навичками.

Також учні активно засвоюють норми поведінки й моралі, намагаються посісти своє місце в суспільстві, налагодити стосунки з оточуючими.

Оскільки діти проводять багато часу в школі, можна казати, що навчальний заклад значною мірою відповідає за підготовку підростаючого покоління, його успішну адаптацію до сучасного життя та соціальне становлення.

На підставі результатів моніторингового дослідження можна зробити такі висновки.

1. Загалом у родинях учнів школи панує сприятлива атмосфера. Учні отримують соціально-психологічну підтримку вдома від усіх членів сім'ї. Батьки спілкуються зі своїми дітьми переважно з приводу навчання, подій, вражень за день та їхнього самопочуття; намагаючись впливати на поведінку дітей, батьки як заохочення найчастіше застосовують прохання й зацікавлення; проте тільки половина батьків ураховують думку своїх дітей стосовно актуальних родинних питань. Як покарання для своїх дітей батьки обирають доволі гуманну форму впливу – повчальну розмову. Діти зазвичай проводять більше часу та обговорюють свої проблеми з мамою. Проте слід зазначити, що в багатьох сім'ях насамперед цікавляться оцінками дитини, а взаємини між дитиною й батьками визначаються її успіхами чи невдачами в навчанні. Є навіть такі родини, де ніколи не спілкуються з дітьми чи спілкуються лише за

- потреби з приводу буденних справ, самопочуття, подій, вражень за день.
2. Загалом у закладі освіти панує доброзичлива атмосфера й склався цілком сприятливий психологічний клімат. Більшість учнів комфортно почуваються у своєму класі, їм подобається навчатись у школі.
 3. Загалом до учнів школи добре ставляться всі учасники освітнього процесу – класний керівник, учителі, однокласники, з боку яких вони одержують соціально-психологічну підтримку. Так само вважають і батьки учнів. У разі виникнення проблем учні звертаються за підтримкою до класного керівника, іноді – до улюбленого вчителя.
 4. Соціально-психологічна підтримка розвитку учнів здійснюється за тісної взаємодії класного керівника та батьків, адже в разі виникнення в учнів проблем навчання, виховання чи поведінки класні керівники звертаються до батьків учнів, і навпаки, і тільки за проблем у стосунках – до практичного психолога чи соціального педагога. Отже, працівники соціально-психологічної служби, на жаль, відіграють досить незначну роль у допомозі й підтримці учнів з проблемних питань.
 5. До основних соціально-психологічних факторів, що впливають на розвиток і становлення особистості учнів, і, які своєю чергою сприяють формуванню життєвих цінностей, виділяються сім'я, навчальний заклад, друзі, Інтернет (Інтернет-спілкування) та ЗМІ.
 6. Загалом соціально-психологічна підтримка учнів достатня і здійснюється класними керівниками за взаємодії з батьками учнів.

Рекомендації для забезпечення ефективної соціально-психологічної підтримки розвитку учнів у школи

- Працівникам соціально-психологічної служби слід виступати координаторами при організації соціально-психологічного супроводу розвитку учнів.
- Працівникам соціально-психологічної служби необхідно проводити серед батьків учнів просвітницьку роботу й роз'яснювати їм, що для забезпечення соціально-психологічної підтримки дитини, слід не лише цікавитися її оцінками, а й більше знати про неї (з ким дружить, в якій компанії перебуває, які інтереси має, що любить читати, які телепередачі дивиться, чим захоплюється, які природні нахили, здібності має тощо).
- Працівникам соціально-психологічної служби слід проводити для учнів та їхніх батьків семінари, бесіди, лекції, як індивідуальні, так і групові, для підвищення рівня саморегуляції учнів, навчання їх способам конструктивного розв'язування проблем, підвищення стресостійкості, зниження

тривожності й агресивності, полегшення соціалізації в суспільстві.

- У процесі роботи з учителями й батьками працівникам соціально- психологічної служби (у ході консультацій, бесід, семінарів і т. п.) необхідно звертати увагу на складність перебігу вікових криз, надавати інформацію та роз'яснювати, що в підлітковому віці ці кризи часто ускладнюються через стиль взаємодії в сім'ї, прояви індивідуальності дитини, її здоров'я та опосередковуються соціальною ситуацією (статусом у школі, взаєминами з друзями, системою оцінювання вчителів тощо). Тому потрібно налаштовувати батьків на співпрацю, спільне розв'язування сімейних проблем, а підлітків – на довіру до батьків, врахування їхнього досвіду, аналізу власних і чужих учинків, подолання категоричності суджень.